

Νυχτερινές εκπαιδευτικές δράσεις για οικογένειες με παιδιά προσχολικής ηλικίας. Η δράση Teddy's Night του Βιομηχανικού Μουσείου Φωταερίου της Αθήνας

Αναστασία Δοξανάκη

Αρχαιολόγος-Μουσειολόγος PhD,
adoxana@phs.uoa.gr

Βασιλική-Χαραλαμπία Παππά

Ιστορικός της Επιστήμης
BikiXara@yahoo.com

➤ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα μουσεία σήμερα επικεντρώνονται στην προσφορά εκπαιδευτικών δράσεων για όλες τις κατηγορίες κοινού. Ειδικότερα την τελευταία δεκαετία διαπιστώνεται η προσπάθεια σχεδιασμού καινοτόμων προγραμμάτων, που θα προσελκύσουν νέους επισκέπτες στο μουσείο, ενώ παράλληλα θα αναδείξουν τον εκπαιδευτικό και ψυχαγωγικό του χαρακτήρα. Σε αυτό το πλαίσιο εντάσσονται οι νυχτερινές μουσειακές δράσεις, οι οποίες μπορεί να απευθύνονται -βάσει της στόχευσής τους- σε διάφορες κατηγορίες κοινού. Μία από αυτές αποτελεί και η νυχτερινή εκπαιδευτική δράση Teddy's Night για οικογένειες με παιδιά προσχολικής ηλικίας (3-6 ετών). Το Teddy's Night αποτελεί μία πρωτότυπη και καινοτόμο οικογενειακή εκπαιδευτική δράση, η οποία αρχικά εφαρμόστηκε σε βιβλιοθήκες, ενώ αργότερα επεκτάθηκε στον χώρο των μουσείων. Στην Ελλάδα υλοποιήθηκε για πρώτη φορά το 2019 από το Βιομηχανικό Μουσείο Φωταερίου της Αθήνας (Β.Μ.Φ.). Το παρόν άρθρο χωρίζεται σε δύο μέρη. Αρχικά, μελετά το μεθοδολογικό πλαίσιο στο οποίο στηρίχθηκε η παρούσα έρευνα και ειδικότερα τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της δράσης Teddy's Night. Το δεύτερο μέρος συζητά τα κυριότερα ευρήματα της ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας που διενεργήθηκε στο Βιομηχανικό Μουσείο Φωταερίου της Αθήνας (Β.Μ.Φ.) για τη δράση Teddy's Night τόσο στο προσωπικό του μουσείου όσο και στους συμμετέχοντες σε αυτήν. Τα αποτελέσματα της έρευνας φανερώνουν ότι ο εναλλακτικός χαρακτήρας της δράσης αποτέλεσε βασικό κίνητρο για την οικογενειακή επίσκεψη στο μουσείο. Προσέλκυσε ένα οικογενειακό κοινό το οποίο δεν είχε επισκεφθεί το Β.Μ.Φ. έως τότε και το οποίο ενδέχεται να αναπτύξει μελλοντικά μια πιο σταθερή σχέση με αυτό.

Λέξεις-Κλειδιά: Νυχτερινές Δράσεις Μουσείων, Βιομηχανικό Μουσείο Φωταερίου, Teddy's Night, Έρευνα, Μουσεία, Οικογενειακές Δράσεις

➤ ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι νυχτερινές δράσεις, που υλοποιούν τα μουσεία στους χώρους τους, αποτελούν σχετικά πρόσφατες δραστηριότητες. Στόχος τους είναι να προσελκύσουν διαφορετικές ομάδες κοινού, που δεν επισκέπτονται τακτικά μουσεία (Barron & Leask, 2017: 473-474; Dedona, 2013:24-25; Stockman, 2018:11), αλλά και να ενταχθούν οι ίδιοι οι οργανισμοί δυναμικά, μέσω των εκπαιδευτικών τους υπηρεσιών, στη βιομηχανία του ελεύθερου χρόνου (Φιλιππουπολίτη, 2015:113-114). Οι νυχτερινές μουσειακές δράσεις επιδιώκουν την εξοικείωση των συμμετεχόντων με το μουσειακό περιβάλλον, ώστε αυτοί με τη σειρά τους να αισθανθούν το μουσείο ως έναν «δικό τους χώρο», έναν χώρο στον οποίο θα επιστρέφουν, θα εμπλέκονται ενεργά και ίσως θα τον γνωρίσουν και στα παιδιά τους (Culture24, 2018: 44-46). Επιπλέον, η πραγματοποίηση νυχτερινών δράσεων ενθαρρύνει τη συνεργασία μεταξύ των εργαζομένων στα μουσεία και προωθεί τη δημιουργική σκέψη και τη συνεργασία με άλλους οργανισμούς (Dedona, 2013:25-26). Οι νυχτερινές μουσειακές δράσεις -όπως άλλωστε και όλες οι μουσειακές δράσεις- διαφέρουν ως προς το περιεχόμενο και τις επιμέρους δραστηριότητές τους ανάλογα με τη στοχοθεσία τους και με τις ομάδες κοινού στις οποίες απευθύνονται. Κατά κανόνα σχεδιάζονται για δύο διακριτές κατηγορίες κοινού: (i) για ομάδες ενηλίκων και (ii) για οικογένειες με μικρά παιδιά ή και εφήβους, επιχειρώντας να συνδυάσουν τον ψυχαγωγικό χαρακτήρα των δραστηριοτήτων ελεύθερου χρόνου με τον εκπαιδευτικό χαρακτήρα μιας μουσειακής επίσκεψης.

Οι δράσεις που απευθύνονται σε ενήλικες περιλαμβάνουν συνήθως είτε δραστηριότητες που σχετίζονται με τη διανυκτέρευση των συμμετεχόντων στον χώρο του μουσείου (sleepovers) είτε δραστηριότητες που πραγματοποιούνται βραδινές ώρες (συνήθως μετά τις 5.00 μ.μ.) και συνδυάζουν τις προγραμματισμένες μουσειακές δράσεις με μουσική και ποτό. Οι τελευταίες είναι γνωστές ως late night events ή lates. Τα lates φαίνεται ότι προσελκύουν το ενδιαφέρον και επιτυγχάνουν να διευρύνουν το κοινό του οργανισμού που τα διοργανώνει, καθώς οι συμμετέχοντες, σύμφωνα με σχετικές έρευνες, εκδηλώνουν την επιθυμία να πάρουν μέρος σε αντίστοιχη δράση στο μέλλον, αλλά και να επαναλάβουν την επίσκεψή τους στο μουσείο (Barron & Leask, 2017:483-484; Culture24, 2018: 41; Doxanaki et al., 2020:749-750).

Οι νυχτερινές δράσεις που λαμβάνουν χώρα σε μουσεία και αφορούν παιδιά συνήθως χαρακτηρίζονται ως οικογενειακές, καθώς απαιτείται η συμμετοχή κάποιου ενήλικα συνοδού. Αποσκοπούν στην εξοικείωση των παιδιών με τους μουσειακούς χώρους, στην κοινωνικοποίησή τους, στην ανάπτυξη ικανοτήτων και στην καλλιέργεια νέων δεξιοτήτων (Φιλιππουπολίτη, 2015:121). Τέτοιες δράσεις έχουν κατά κανόνα τη μορφή διανυκτέρευσης στο μουσείο (sleepover) και αφορούν παιδιά άνω των 7 ετών. Την τελευταία δεκαετία εντοπίζονται, ωστόσο, νυχτερινές δράσεις μουσείων που απευθύνονται και σε παιδιά προσχολικής ηλικίας (3-6 ετών), γνωστές με την ονομασία Teddy's Night, Teddy's Sleepover ή Stuffed Animals' Sleepovers. Παρά το γεγονός ότι η απαρχή των Teddy's Night εντοπίζεται σε βιβλιοθήκες, τα τελευταία

χρόνια έχουν υιοθετηθεί και από μουσειακούς οργανισμούς.

Με δεδομένο, λοιπόν, ότι τα μουσεία προσπαθούν να αυξήσουν τις εναλλακτικές υπηρεσίες τους προς το οικογενειακό κοινό και κυρίως προς τις οικογένειες με παιδιά προσχολικής ηλικίας μέσω πρωτότυπων δράσεων, το παρόν άρθρο αρχικά επιχειρεί να μελετήσει τους σκοπούς, τη δομή και τα οφέλη της δράσης Teddy's Night σε βιβλιοθήκες και μουσεία. Στη συνέχεια συζητά τα κυριότερα ευρήματα της ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας που διενεργήθηκε στο Βιομηχανικό Μουσείο Φωταερίου της Αθήνας (Β.Μ.Φ.) τον Νοέμβριο του 2019 για την αξιολόγηση της δράσης Teddy's Night.

➤ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Η ΔΡΑΣΗ TEDDY'S NIGHT ΣΕ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

Η δράση Teddy's Night ξεκίνησε το 2007 από μια βιβλιοθήκη στην Πενσυλβάνια των ΗΠΑ και γρήγορα επεκτάθηκε σε βιβλιοθήκες σε όλο τον κόσμο¹ (Okazaki et al., 2017, p. 2). Απευθύνεται σε παιδιά ηλικίας 3-6 ετών με τους συνοδούς τους και εντάσσεται στα προγράμματα που διενεργούνται τα τελευταία χρόνια από τις βιβλιοθήκες, ώστε να εισαγάγουν τα παιδιά προσχολικής ηλικίας στην ανάγνωση και να υποστηρίξουν την ανάπτυξη του αναδυόμενου γραμματισμού. Ήδη από τη δεκαετία του '80 έχει τονιστεί η σημασία της προσχολικής περιόδου της ζωής των παιδιών για την καλλιέργεια της σχέσης τους με τον γραπτό λόγο μέσω διαφορετικών μεθόδων -όπως ερμηνεία εικόνων, δημιουργία ιστοριών και παραμυθιών, συσχέτιση του προφορικού λόγου με τις οπτικές φόρμες- που δίνουν τη δυνατότητα στα παιδιά να αλληλεπιδράσουν και να εμπλακούν με αυτόν, ώστε μετέπειτα να διαβάζουν και να γράφουν αποτελεσματικά (Μανωλίτσης, 2016:4). Σε αυτό το πλαίσιο έχει επισημανθεί ότι οι βιβλιοθήκες αποτελούν τους πλέον κατάλληλους χώρους για την καλλιέργεια του αναδυόμενου γραμματισμού (Arnold, 2002, 2003; East & Stricevic, 2007; Hedemark & Lindberg, 2018:425) μέσω της προσφοράς ειδικών προγραμμάτων για παιδιά προσχολικής ηλικίας, όπως τα Teddy's Night. Τα προγράμματα αυτά στοχεύουν, επίσης, να παρουσιάσουν σε γονείς και φροντιστές τεχνικές που μπορούν να χρησιμοποιήσουν και οι ίδιοι, ώστε να συμβάλουν στον αναδυόμενο γραμματισμό των μικρών παιδιών (Vangrin, 2010:8). Παράλληλα, βασική επιδίωξή τους είναι να προσελκύσουν οικογένειες με παιδιά προσχολικής ηλικίας, αλλά και να δημιουργήσουν μια φιλική ατμόσφαιρα, που θα οδηγήσει στην εξοικείωσή τους με τον χώρο των βιβλιοθηκών (Vangrin, 2010).

Οι επιμέρους δραστηριότητες των Teddy's Night ενδέχεται να διαφοροποιούνται σε σημεία ανάλογα με τη βιβλιοθήκη που εφαρμόζει κάθε φορά το πρόγραμμα.

1. Ενδεικτικά κάποιες από τις βιβλιοθήκες που εφαρμόζουν τη δράση είναι οι: Hartford Public Library στις ΗΠΑ, Central Children's Library στο Εδιμβούργο, Bibliothèque de Pierrefonds στον Καναδά κ.ά.

Ακολουθούν, ωστόσο, μια συγκεκριμένη δομή. Το πρόγραμμα διενεργείται σε δύο μέρες. Την πρώτη μέρα κάθε παιδί προσέρχεται με τον συνοδό του στη βιβλιοθήκη, φέρνοντας το δικό του κουκλάκι. Εκεί, με τη βοήθεια του προσωπικού, υλοποιούνται διάφορες δραστηριότητες (υλικοτεχνικές, ανάγνωση παραμυθιών κ.ά.). Μετά το πέρας των προγραμματισμένων δραστηριοτήτων, τα παιδιά και οι συνοδοί τους αποχωρούν, έχοντας εμπιστευτεί τα κουκλάκια τους στο προσωπικό της βιβλιοθήκης. Με την αποχώρηση των παιδιών, το προσωπικό φωτογραφίζει τα κουκλάκια σε διάφορες δραστηριότητες στη βιβλιοθήκη. Για παράδειγμα, αυτά φωτογραφίζονται να εξερευνούν το εσωτερικό της βιβλιοθήκης ή να διαβάζουν ένα βιβλίο. Την επόμενη ημέρα, τα παιδιά με τους συνοδούς τους συλλέγουν τα κουκλάκια από τη βιβλιοθήκη και βλέπουν τις φωτογραφίες με τις δραστηριότητές τους κατά τη διάρκεια της νύχτας. Το προσωπικό παρουσιάζει έπειτα στα παιδιά συγκεκριμένα εικονογραφημένα βιβλία, «επιλεγμένα» από τα κουκλάκια, τονίζοντας ότι τα ίδια τα κουκλάκια ζητούν από τα παιδιά να διαβάσουν τα εν λόγω βιβλία.

Παρά το γεγονός ότι οι βιβλιοθήκες παγκοσμίως εφαρμόζουν τα *Teddy's Night* για πάνω από μία δεκαετία -γεγονός που είναι ενδεικτικό της απήχησης του προγράμματος-, οι δημοσιευμένες μελέτες σχετικά με τα οφέλη και την αποτελεσματικότητά του είναι περιορισμένες. Σχετική μελέτη, που αξιολόγησε τα γνωστικά αποτελέσματα του *Teddy's Night*, υποστηρίζει ότι η συμμετοχή σε αυτό ενίσχυσε τη διάθεση ανάγνωσης εικονογραφημένων βιβλίων στα παιδιά προσχολικής ηλικίας· εντούτοις η διάρκεια αυτών των αποτελεσμάτων ήταν σύντομη. Επιπλέον, διαπίστωσε ότι τα παιδιά που συμμετείχαν στη δράση, όχι μόνο παρουσίασαν ενδιαφέρον για τα εικονογραφημένα βιβλία, αλλά ακολούθησαν και ένα νέο μοτίβο αναγνωστικής συμπεριφοράς, καθώς άρχισαν να διαβάζουν βιβλία στα κουκλάκια τους (Okazaki et al., 2017). Ωστόσο, η επιρροή του προγράμματος ως προς την προσέλκυση ενός νέου κοινού στη βιβλιοθήκη και η δημιουργία ενός πιο σταθερού δεσμού με αυτήν δεν έχει διερευνηθεί.

Η ΔΡΑΣΗ TEDDY'S NIGHT ΣΕ ΜΟΥΣΕΙΑ

Την τελευταία δεκαετία, στο πλαίσιο της κατανόησης της σημασίας και -κατά συνέπεια της αύξησης- της προσφοράς προγραμμάτων για οικογένειες με παιδιά προσχολικής ηλικίας, αρκετοί μουσειακοί οργανισμοί έχουν υιοθετήσει τη δράση *Teddy's Night*². Η δομή της δράσης στα μουσεία είναι αντίστοιχη με αυτή στις βιβλιοθήκες. Στην περίπτωση των μουσείων, ωστόσο, δεν αποτελεί κύριο στόχο η ενίσχυση του αναδυόμενου γραμματισμού. Βασική επιδίωξη είναι η προσέλκυση «νέων» οικογενειών με παιδιά μικρής ηλικίας και η εξοικείωσή τους με το μουσειακό περιβάλλον. Θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι το *Teddy's Night* βασίζεται στη λογική των

2. Ενδεικτικά αναφέρουμε μουσεία που εφαρμόζουν τη δράση: Ashburton Museum στη Νέα Ζηλανδία, Emerald Coast Science Center στη Φλόριντα, Bishop Museum στη Hawaii, The Story Museum στην Οξφόρδη κ.ά.

δημοφιλών μουσειακών δράσεων διανυκτέρευσης στο μουσείο (sleepovers), απευθυνόμενο, όμως, σε μικρά παιδιά. Η εν λόγω δράση αποτελεί, επομένως, μια πρόταση ώστε η μουσειακή επίσκεψη να ενταχθεί στην κοινωνική ατζέντα των οικογενειών και πιο συγκεκριμένα των οικογενειών με μικρά παιδιά, τα οποία συχνά θεωρούν ανιαρή την επίσκεψη στο μουσείο, καθώς, σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, η μουσειακή επίσκεψη κατά την παιδική ηλικία αποτυπώνεται συχνά στη μνήμη ως μια βαρετή δραστηριότητα (Andrews & Asia, 2010; Hooper-Greenhill, 1996:33).

Αντίστοιχα, έρευνες που έχουν γίνει σε ελληνικό κοινό διαπιστώνουν ότι στην αντίληψη των οικογενειών προέχει ο εκπαιδευτικός έναντι του ψυχαγωγικού ρόλου του μουσείου (Γιόφτσαλη, 2007:12; Κουβέλη, 2000:199). Δράσεις, λοιπόν, όπως το *Teddy's Night*, που διεξάγονται βράδυ -ώρα που κατά κανόνα δεν διενεργούνται τα καθιερωμένα εκπαιδευτικά προγράμματα- και με έντονη ψυχαγωγική διάσταση, φιλοδοξούν να ενθαρρύνουν τα μέλη της οικογένειας να περάσουν μαζί ένα διήμερο κατά το οποίο αναμένεται να εκπληρώσουν τόσο τους προσωπικούς-κοινωνικούς τους στόχους, όσο και τους εκπαιδευτικούς στόχους, που έχουν τεθεί από το μουσείο. Σε αυτό το σημείο είναι σημαντικό να τονιστεί ότι η διαμόρφωση μιας θετικής μουσειακής εμπειρίας σε μικρή ηλικία φαίνεται ότι δρα καθοριστικά στη στάση που θα αναπτύξει αργότερα κάποιος ως ενήλικας κατά την επαφή του με μουσειακούς χώρους (Kindler & Darras, 1997).

Ποια είναι, όμως, εκείνα τα χαρακτηριστικά του *Teddy's Night* που το διαφοροποιούν από τις συνήθεις μουσειακές δράσεις; Κεντρικός άξονας του *Teddy's Night* είναι τα κουκλάκια που συνοδεύουν τα παιδιά κατά την επίσκεψή τους στο μουσείο και, κατά συνέπεια, η κινητοποίηση της φαντασίας τους ως σημαντικής συνιστώσας για τη γνωστική ανάπτυξή τους (Goswami & Bryant, 2007:11). Η δράση στηρίζεται στην πεποίθηση των παιδιών ότι τα κουκλάκια ζωντανεύουν τη νύχτα. Ειδικότερα, τα παιδιά ηλικίας 3-6 ετών, στα οποία απευθύνεται η δράση, είναι πιθανό να είναι ανοιχτά στην παραδοχή αυτή, καθώς στην πρώιμη παιδική ηλικία η ικανότητα διάκρισης μεταξύ φαντασίας και πραγματικότητας δεν είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένη (Martarelli et al., 2015; Skolnick & Bloom, 2006), ενώ διαμορφώνεται πλήρως στην ηλικία των 7-8 ετών (DiLalla & Watson, 1988; Martarelli et al., 2015). Η παραδοχή ότι τα παιχνίδια αποκτούν ζωή τη νύχτα ισχυροποιείται όταν τα παιδιά φέρνουν στη δράση κουκλάκια με τα οποία έχουν αναπτύξει έντονο συναισθηματικό δεσμό (Okazaki et al., 2017:9).

Σύμφωνα με έρευνες, το 60-70% των παιδιών πρώιμης ηλικίας εμφανίζουν συναισθηματική προσκόλληση σε ένα λούτρινο παιχνίδι ή κουβέρτα (Litt, 1986), τάση που κορυφώνεται σε παιδιά ηλικίας περίπου 3 ετών (Passman, 1987). Συχνά, λοιπόν, σε παιδιά αυτής της ηλικίας συναντάμε την απόδοση ανθρωπομορφικών χαρακτηριστικών σε παιχνίδια, στοιχείο που συχνά αποτελεί κύριο θέμα παιδικών παραμυθιών (βλ. παραμύθια του Hans Christian Andersen) και, πιο πρόσφατα, κινηματογραφικών ταινιών (βλ. *Toy Story*). Ωστόσο, μελέτες που αφορούν τη στάση των παιδιών απέναντι σε άψυχα αντικείμενα υποστηρίζουν ότι τα παιδιά δεν αποδίδουν ψυχικές ιδιότητες σε όλα τα παιχνίδια, αλλά σε αυτά με τα οποία έχουν έντονο συναισθηματικό δεσμό (Gjersoe et al., 2015). Με αυτά τα δεδομένα, είναι σημαντικό τα παιδιά που συμμετέχουν στο *Teddy's Night* να φέρνουν μαζί τους κουκλάκια με τα

οποία είναι συναισθηματικά συνδεδεμένα.

Η πεποίθηση ότι τα παιχνίδια ζωντανεύουν όταν οι ιδιοκτήτες τους πηγαίνουν για ύπνο, ασκεί γοητεία στα παιδιά· ακόμα, όμως, πιο ισχυρή γοητεία ενέχει η ιδέα ότι αυτό συμβαίνει σε έναν χώρο όπως το μουσείο, όταν αποχωρούν οι επισκέπτες. Η ερώτηση «τι συμβαίνει στο μουσείο όταν κλείνουν οι πόρτες;» είναι τόσο δημοφιλής που, σε πολλές περιπτώσεις, απαντήσεις προσπαθούν να δώσουν παιδικά βιβλία, όπως το *A Night in the Museum* του Milan Trenc (στο οποίο βασίζονται και οι ομώνυμες blockbuster ταινίες *A Night in the Museum 1, 2, 3*) και το *Sleepover at the Museum* της Karen LeFrak. Και η απάντηση κατά κανόνα είναι ότι υπάρχει μια μυστική ζωή στο μουσείο, όπου άψυχα όντα (εκθέματα ή κουκλάκια σε αυτήν την περίπτωση), τόσο απρόσιτα κατά τη διάρκεια της μέρας, ζωντανεύουν το βράδυ (Bruce, 2016:287). Η ιδέα, επομένως, πίσω από τις νυχτερινές δράσεις των μουσείων είναι ότι αυτά δεν αποτελούν «νεκρούς» χώρους· συγκροτούν συναρπαστικά μέρη γεμάτα περιπέτεια και δράση, μέρη τα οποία μπορεί κάποιος να προσεγγίσει το βράδυ με έναν διαφορετικό τρόπο.

Επιπρόσθετα, είναι σημαντικό να τονιστεί ότι έρευνες που επικεντρώνονται σε παιδιά προσχολικής ηλικίας έχουν διαπιστώσει ότι η επίσκεψη στο μουσείο είναι ιδιαίτερα επωφελής, όταν ο σχεδιασμός μουσειακών δράσεων σχετίζεται με θέματα και πρακτικές που προέρχονται από οικείες οικογενειακές και κοινωνικές εμπειρίες των παιδιών (Anderson et al., 2002). Ο σχεδιασμός, λοιπόν, του *Teddy's Night*, που έχει ως επίκεντρο τα αγαπημένα κουκλάκια των παιδιών, στηρίζεται στην απόδοση ανθρωπομορφικών ιδιοτήτων σε αυτά και στην πεποίθηση ότι τα κουκλάκια αποκτούν ζωή όταν μένουν μόνα τους το βράδυ, ειδικά σε έναν χώρο που περιβάλλεται από μυστήριο, όπως το μουσείο. Τα παραπάνω συνιστούν τα κύρια χαρακτηριστικά που καθιστούν τη δράση καινοτόμο και πρωτότυπη με ψυχαγωγικό χαρακτήρα. Παράλληλα, η δράση λαμβάνει υπόψη τα χαρακτηριστικά των παιδιών προσχολικής ηλικίας, αλλά και του τρόπου με τον οποίο αυτά προσλαμβάνουν τη μουσειακή εμπειρία.

Στον ελληνικό χώρο, στον βαθμό που γνωρίζουμε, η δράση *Teddy's Night* υλοποιήθηκε για πρώτη φορά από το Β.Μ.Φ. στις 22-23/11/2019. Απευθυνόταν σε οικογένειες με παιδιά ηλικίας 3-6 ετών και η συμμετοχή σε αυτήν είχε κόστος 15€ ανά παιδί με έναν συνοδό. Το Β.Μ.Φ. εγκαινιάστηκε το 2013 και φιλοξενείται στον χώρο του Εργοστασίου Φωταερίου της Αθήνας (Στογιαννίδης & Χατζηγώγας, 2013:122). Από την αρχή της λειτουργίας του υλοποιεί πολλές εκπαιδευτικές δραστηριότητες για διαφορετικές κατηγορίες κοινού³. Στο πλαίσιο των νυχτερινών εκπαιδευτικών δράσεων, που προσφέρει για οικογένειες με παιδιά προσχολικής ηλικίας, εντάσσεται η δράση *Teddy's Night*, για την αξιολόγηση της οποίας πραγματοποιήθηκε ποιοτική και ποσοτική έρευνα.

3. Προσφέρονται δράσεις ενηλίκων που πραγματοποιούνται πρωινές ώρες (π.χ. ξεναγήσεις, «Το κυνήγι του μαύρου θησαυρού... για μεγάλους») και βραδινές ώρες (π.χ. «Let's be late!», ενώ, αντίστοιχα, υπάρχουν οικογενειακές δράσεις που γίνονται πρωί (π.χ. «Κυριακές στο Β.Μ.Φ.», «Summer Camp», «Μια βόλτα στο μουσείο με... σακίδιο») και άλλες που γίνονται το βράδυ (π.χ. «Sleepover» για παιδιά άνω των 7 ετών).

➤ ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Το κύριο ερώτημα στο οποίο επιχειρεί να απαντήσει η παρούσα έρευνα είναι εάν το Teddy's Night, μια νέα και καινοτόμος δράση στον χώρο των μουσείων, μπορεί να αποτελέσει αφετηρία για την οικοδόμηση μιας πιο σταθερής σχέσης μεταξύ του Β.Μ.Φ. και των οικογενειών με παιδιά προσχολικής ηλικίας. Οι επιμέρους στόχοι της αποσκοπούν στο να σκιαγραφηθεί το προφίλ των οικογενειών που συμμετείχαν στη δράση, να διερευνηθεί η σχέση τους με τα μουσεία εν γένει και με το Β.Μ.Φ. ειδικότερα και, τέλος, να μελετηθούν τα κίνητρα συμμετοχής τους, καθώς και η εμπειρία που αποκόμισαν από το Teddy's Night.

➤ ΜΕΘΟΔΟΣ

Προκειμένου να διασφαλιστεί η αξιοπιστία των αποτελεσμάτων, για να απαντηθούν τα παραπάνω ερωτήματα, επιλέχθηκε ο συνδυασμός ποιοτικών και ποσοτικών ερευνητικών μεθόδων, διαφορετικών εργαλείων συλλογής δεδομένων (ερωτηματολόγια, συνεντεύξεις, παρατήρηση) και διαφορετικών πηγών (συγκέντρωση δεδομένων τόσο από τους επαγγελματίες μουσείων που σχεδίασαν τη δράση, όσο και από τις οικογένειες που συμμετείχαν σε αυτήν).

Ειδικότερα, η διερεύνηση των στόχων του Teddy's Night, καθώς και του σχεδιασμού του από το προσωπικό του μουσείου, πραγματοποιήθηκε με ποιοτική έρευνα, που διεξήχθη με τη μορφή συνεντεύξεων ανοικτού τύπου στις 23/12/2019 στη Μ. Φλώρου, διευθύντρια του Β.Μ.Φ., και στην Α. Μπατσή, μουσειολόγο-μουσειοπαιδαγωγό του Β.Μ.Φ. Για την αξιολόγηση της δράσης από τους συμμετέχοντες διενεργήθηκε ποσοτική έρευνα μέσω διανομής ερωτηματολογίων στους ενήλικες συνοδούς των παιδιών, καθώς η συμπλήρωση ερωτηματολογίων δεν ενδείκνυται για παιδιά (Μπούνια, 2015:158,164). Το ερωτηματολόγιο ήταν ανώνυμο, μικρό σε έκταση και οι ερωτήσεις ήταν, στην πλειονότητά τους, κλειστού τύπου. Επιπλέον, αξιοποιήθηκε η μέθοδος της άμεσης παρατήρησης, καθώς έγινε λεπτομερής καταγραφή των αντιδράσεων των συμμετεχόντων, καθ' όλη τη διάρκεια της δράσης. Η μέθοδος αυτή κρίνεται ιδιαίτερα αποτελεσματική για τη μελέτη λεπτών αποχρώσεων, στάσεων και συμπεριφορών, που, πιθανώς, δεν είναι δυνατόν να καταγραφούν σε μια ποσοτική έρευνα (Babbie, 2011:503–505).

ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΨΙΑ ΠΟΣΟΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Στη δράση συμμετείχαν συνολικά 86 άτομα, εκ των οποίων 45 ήταν συνοδοί και 41 παιδιά. Στα ερωτηματολόγια απάντησε το 46,6% των ενήλικων συμμετεχόντων, δηλαδή συγκεντρώθηκαν 21 απαντημένα ερωτηματολόγια. Τα ερωτηματολόγια διανεμήθηκαν στους συμμετέχοντες τη δεύτερη ημέρα της δράσης, κατά την οποία αυτοί

έρχονταν στο μουσείο για να παραλάβουν τα κουκλάκια και να δουν τις φωτογραφίες με τις βραδινές τους περιπέτειες. Το γεγονός ότι δεν ήρθαν όλοι οι συμμετέχοντες την επόμενη ημέρα να παραλάβουν τα κουκλάκια (καθώς είχε δοθεί και εναλλακτική ημερομηνία παραλαβής τους από το Β.Μ.Φ.) είχε ως αποτέλεσμα να μην απαντηθούν τα ερωτηματολόγια από το σύνολο του υπό εξέταση πληθυσμού.

➤ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ TEDDY'S NIGHT ΣΤΟ Β.Μ.Φ.

Η δράση Teddy's Night συγκαταλέγεται στις οικογενειακές δράσεις του Β.Μ.Φ. Ο σχεδιασμός της περιλάμβανε τρεις επιμέρους δραστηριότητες, οι οποίες έκαναν χρήση των κατάλληλων μουσειοπαιδαγωγικών μεθόδων, ώστε να ανταποκρίνονται στις ηλικιακές και γνωστικές ανάγκες παιδιών 3-6 ετών. Οι δραστηριότητες έλαβαν χώρα την Παρασκευή 22/11/2019 (5.00 μ.μ.-8.00 μ.μ.), ενώ το Σάββατο 23/11/2019 (12:00-13:00) ορίστηκε ως η μέρα για να παραλάβουν τα παιδιά τα κουκλάκια τους.

Ο βασικός στόχος του Teddy's Night του Β.Μ.Φ. δεν παρέκκλινε από το σκεπτικό που έχει ήδη αναφερθεί. Σύμφωνα με τους σχεδιαστές της δράσης, επιδίωξη ήταν να δημιουργηθούν οι συνθήκες ώστε οι οικογένειες να περάσουν ποιοτικό χρόνο μαζί, προκειμένου να ψυχαγωγηθούν, αλλά και να αποκτήσουν νέες γνώσεις. Παράλληλα, το Β.Μ.Φ. αποσκοπούσε στο να προσελκύσει οικογένειες με παιδιά προσχολικής ηλικίας, καθώς το παραδοσιακό του κοινό αποτελείται από σχολικές ομάδες ή οικογένειες με παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας. Ο απώτερος σκοπός ήταν όχι μόνο να ενταχθεί η οικογένεια και τα ενήλικα μέλη της στο κοινό του Β.Μ.Φ., αλλά και τα ίδια τα παιδιά να αγαπήσουν το μουσείο και έτσι να ενταχθούν μελλοντικά στο κοινό του, επιστρέφοντας σε κάτι το οικείο. Τέλος, στόχος της δράσης ήταν μέσα από τις επιμέρους δραστηριότητες οι οικογένειες να αντιληφθούν τους λόγους για τους οποίους ο χώρος του Β.Μ.Φ. είναι σημαντικός τόσο για την ιστορία της πόλης όσο και της γύρω περιοχής, καθώς και να κατανοήσουν τη σημασία του μουσείου και της Τεχνόπολης ως φορέων πολιτισμού.

Το Teddy's Night, όπως ήδη αναφέρθηκε, στόχευε στην εξοικείωση των παιδιών προσχολικής ηλικίας με το μουσειακό περιβάλλον. Η εξοικείωση αυτή επιτεύχθηκε αρχικά με το να ζητηθεί από τα παιδιά να φέρουν μαζί τους ένα αγαπημένο τους κουκλάκι. Η πρώτη δραστηριότητα, *γνωριμία με την οικοδέσποινα του μουσείου*, αποσκοπούσε στο να εισαχθούν τα παιδιά ομαλά στη δράση και να νιώσουν άνετα στο μουσείο, διαδικασία κατά την οποία η συμβολή των γονέων ήταν ιδιαίτερως σημαντική. Η υποδοχή των οικογενειών στον χώρο γινόταν από την οικοδέσποινα του μουσείου, ντυμένη Mary Poppins, μια αγαπημένη ηρωίδα των μικρών παιδιών.

Επιπρόσθετα, η εξοικείωση με τον μουσειακό χώρο αλλά και η γνωριμία με την ιστορία και τα εκθέματα του Β.Μ.Φ. αποτελούσε κύριο στόχο της δεύτερης δραστηριότητας, με θέμα *ανακαλύπτουμε με φακούς το Εργοστάσιο Φωταερίου και τα παράξενα μηχανήματά του*. Οι οικογένειες συγκεντρώθηκαν στο κτίριο του Β.Μ.Φ. «Παλαιό

Φούρνοι- Απορροφητήρες» και τα παιδιά κρατούσαν φακούς για την εξερεύνησή του. Αρχικά, δίνονταν κάποιες πληροφορίες για τον χώρο και γίνονταν ερωτήσεις στα παιδιά με τη μορφή διαλόγου-θεατρικού παιχνιδιού από την οικοδέσποινα του μουσείου και τη μουσειοπαιδαγωγό, ώστε να κατανοήσουν την ιστορία και το περιεχόμενο του μουσείου. Μέσω αυτής της δράσης, που συνδύαζε σωματοκινητική δραστηριότητα και ενεργή εμπλοκή, τα παιδιά αισθάνθηκαν πιο άνετα με τον χώρο αλλά και με τους εμπυχωτές, κάτι που συνέβαλε στην επίτευξη του προς πραγμάτευση στόχου.

Στη συνέχεια, υπήρξε διάλειμμα για την κατανάλωση του γεύματος. Ακολούθησε η τρίτη δραστηριότητα *κατασκευή κρεβατιού για το teddy μας*, που περιλάμβανε τη δημιουργία κρεβατιού από μέρους των παιδιών για τα κουκλάκια τους. Αποτελούσε μια υλικοτεχνική δραστηριότητα, κατά την οποία τα παιδιά προετοιμάζαν το κουκλάκι τους για τη διανυκτέρευση στο μουσείο, αποδεχόμενα ταυτόχρονα ότι θα το αποχωριστούν για ένα βράδυ. Κατά τη συγκεκριμένη δραστηριότητα, λόγω του πλήθους των ατόμων που συμμετείχαν στη δράση, σημειώθηκαν δυσκολίες ως προς την αλληλεπίδραση των παιδιών με τους γονείς τους, καθώς ο χώρος ήταν περιορισμένος, δεν υπήρχαν αρκετά καθίσματα και δεν υπήρχε ειδικός χώρος, όπου οι οικογένειες θα μπορούσαν να αφήσουν τα προσωπικά τους αντικείμενα.

Έπειτα από την κατασκευή του κρεβατιού, τα παιδιά ανέβηκαν στον 2ο όροφο του κτιρίου «Αεριοφυλάκιο 2» και τοποθέτησαν τα κουκλάκια, με τα κρεβάτια που είχαν δημιουργήσει, σε συγκεκριμένο σημείο γύρω από την οικοδέσποινα του μουσείου, η οποία άρχισε να διαβάζει ένα παραμύθι. Κατά τη διάρκεια του παραμυθιού ζητήθηκε από τα παιδιά να καληνυχτίσουν τα κουκλάκια τους και να φύγουν ήσυχα, για να μην τα ξυπνήσουν. Το βράδυ, με την αποχώρηση των οικογενειών, η ομάδα του Β.Μ.Φ. φωτογράφησε τα κουκλάκια σε διάφορα σημεία του μουσείου - για παράδειγμα, αυτά περιηγήθηκαν στο Β.Μ.Φ., είδαν το Toy Story, χρησιμοποίησαν τις σκάλες κ.ά. Επιπλέον, το κάθε κουκλάκι φωτογραφήθηκε ξεχωριστά μέσα στο μουσείο και συγκεκριμένα στο κτίριο των «Παλαιών Φούρνων». Τέλος, δημιουργήθηκε ένα βίντεο, που έδειχνε τις «περιπέτειες» που είχαν τα κουκλάκια το βράδυ στο Β.Μ.Φ., το οποίο προβαλλόταν το Σάββατο, στις οθόνες που βρίσκονταν στον χώρο. Οι οικογένειες που έρχονταν να παραλάβουν τα κουκλάκια, έπαιρναν το κρεβάτι που είχαν δημιουργήσει την προηγούμενη μέρα και μια φωτογραφία από το κουκλάκι μέσα στο μουσείο - κάτι που τους ενθουσίασε ιδιαίτερα. Οι φωτογραφίες με τα κουκλάκια στον χώρο του μουσείου και του βίντεο αποτέλεσαν μια ενδιαφέρουσα υπόμνηση της δράσης αλλά και της ιδιαίτερης σημασίας των χώρων στους οποίους αυτή έλαβε χώρα.

ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της ποσοτικής έρευνας, το 90% των συμμετεχόντων συνοδών στη δράση ήταν *γυναίκες*. Το γεγονός αυτό καταδεικνύει ότι κυρίως γυναίκες τείνουν να συνοδεύουν τα παιδιά σε εκπαιδευτικές δράσεις μουσείων, γεγονός που έχει εντοπιστεί και σε αντίστοιχες έρευνες (Stuart, 2000: 339). Οι συμμε-

τέχοντες ήταν στην πλειονότητά τους (58%) ηλικίας 36-45 ετών, το 32% ανήκε στην ηλικιακή ομάδα 26-35 ετών, ενώ ένα μικρό ποσοστό (5,3%) δήλωσε άνω των 56 ετών. Οι συνοδοί των παιδιών ήταν εργαζόμενοι πλήρους απασχόλησης (90%), με ιδιαίτερα υψηλό μορφωτικό επίπεδο. Συγκεκριμένα, το 36,8% κατείχε πτυχίο πανεπιστημίου, το 31,6% μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών, το 15,8% διδακτορικό δίπλωμα και το 10,5% απολυτήριο λυκείου.

Η συντριπτική πλειονότητα του δείγματος (81%) δήλωσε ότι συνόδευε ένα παιδί στη δράση, το 14,3% συνόδευε δύο παιδιά και ένα αρκετά χαμηλό ποσοστό (4,8%) συμμετείχε με τρία παιδιά. Ως προς την ηλικία των παιδιών, αυτά σε ποσοστό 57% ήταν 5 ετών, το 33% ήταν 4 ετών, ενώ μόνο ένα 19% ήταν 3 ετών.

Η ΣΧΕΣΗ ΤΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ ΜΕ ΤΑ ΜΟΥΣΕΙΑ

Η ανίχνευση της σχέσης των οικογενειών με τα μουσεία και, ειδικότερα, με το Β.Μ.Φ. αποτελούσε ένα από τα βασικά ερωτήματα της έρευνας. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι το 52% του δείγματος επισκέφθηκε το Β.Μ.Φ. για πρώτη φορά με αφορμή την εν λόγω δράση. Είναι, επομένως, φανερό ότι το Teddy's Night κατάφερε να συγκεντρώσει ένα σημαντικό ποσοστό νέων επισκεπτών στο μουσείο, επιβεβαιώνοντας σχετικές μελέτες που υποστηρίζουν ότι οι ειδικές δράσεις μουσείων αποτελούν αφορμή για την προσέλκυση ενός κοινού που δεν τα έχει επισκεφθεί στο παρελθόν (Axelsen, 2006; Gyimóthy, 2009).

Εξετάζοντας τη σχέση των συμμετεχόντων με τα μουσεία εν γένει, διαπιστώνουμε ότι ένα ικανοποιητικό ποσοστό αποτελεί τακτικούς επισκέπτες αυτών, καθώς το 35% απαντά ότι μέσα στο τελευταίο δωδεκάμηνο επισκέφθηκε 2 φορές μουσεία, ενώ ένα αξιόλογο ποσοστό (25%) απάντησε ότι κατά το τελευταίο δωδεκάμηνο επισκέφθηκε 3 φορές μουσεία. Επιπρόσθετα, τα ευρήματα καταδεικνύουν ότι οι οικογένειες έχουν την πρόθεση να επαναλάβουν την επίσκεψή τους στο μουσείο, καθώς η συντριπτική πλειονότητα (85%) αποκρίθηκε πως έχει την πρόθεση να επισκεφθεί το Β.Μ.Φ. μελλοντικά. Όπως ήταν αναμενόμενο, λόγω της φύσης της δραστηριότητας στην οποία συμμετείχαν οι ερωτηθέντες, το 76,2% αποκρίθηκε πως τείνει να επισκέπτεται μουσεία με την οικογένειά του. Πολύ μικρά ήταν τα ποσοστά του δείγματος που απάντησε ότι συνηθίζει να επισκέπτεται μουσεία μόνο του (9,5%) ή με φίλους (9,5%).

Είναι φανερό, λοιπόν, ότι η εν λόγω δράση κατάφερε να προσελκύσει ένα σημαντικό ποσοστό νέου κοινού στο Β.Μ.Φ. Ένα κοινό, όμως, που φαίνεται να έχει εξοικείωση με τα μουσεία εν γένει, ενώ η επίσκεψη σε αυτά αποτελεί συνήθως μέρος μιας οικογενειακής δραστηριότητας. Ενθαρρυντικά είναι τα αποτελέσματα για την προοπτική μετατροπής του εν λόγω κοινού σε ένα πιο σταθερό κοινό του μουσείου, γεγονός που επιβεβαιώνεται από την πρόθεση των ερωτηθέντων να επισκεφτούν το Β.Μ.Φ. κατά τους επόμενους μήνες.

ΚΙΝΗΤΡΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΗ ΔΡΑΣΗ

Οι λόγοι για τους οποίους κάποιος επισκέπτεται ένα μουσείο δεν επηρεάζει μόνο τις επιλογές του κατά τη διάρκεια της επίσκεψης, αλλά και τα προσωπικά νοήματα και τις αναμνήσεις που διαμορφώνει σε βάθος χρόνου σχετικά με τη μουσειακή εμπειρία (Falk & Dierking, 2000). Επιπρόσθετα, τόσο στην εκπαιδευτική διάσταση της επίσκεψης, όσο και στον τρόπο συμπεριφοράς του στο μουσείο (Falk et al., 1998). Με αυτό το δεδομένο ήταν σημαντικό να διερευνηθούν τα κίνητρα συμμετοχής των οικογενειών στο Teddy's Night. Η δημοφιλέστερη απάντηση που έδωσαν οι συμμετέχοντες ήταν ότι αυτή θα αποτελέσει μια ξεχωριστή εμπειρία για τα παιδιά, με ποσοστό 90,5%. Σημαντικά ποσοστά συγκέντρωσαν οι απαντήσεις γιατί θα μου άρεσε να δω πώς είναι ένα μουσείο το βράδυ (47,6%) και για το πρόγραμμα δραστηριοτήτων του Teddy's (42,9%). Παράλληλα, ένα σημαντικό ποσοστό (38,1%) υποστήριξε ότι βασικός λόγος συμμετοχής στη δράση ήταν για να περάσω ένα βράδυ με την οικογένειά μου. Μέσα από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων αναδεικνύεται έντονα η κοινωνική διάσταση των οικογενειακών επισκέψεων στα μουσεία: η μουσειακή επίσκεψη εκλαμβάνεται πρωτίστως ως μια κοινωνική έξοδος που πραγματοποιείται με την οικογένεια. Ο κοινωνικός χαρακτήρας της επίσκεψης ενισχύεται από το γεγονός ότι οι οικογένειες θεωρούν ότι η εν λόγω δράση θα αποτελέσει μια ξεχωριστή εμπειρία. Επομένως, ο «νυχτερινός» χαρακτήρας της δράσης και οι επιμέρους δραστηριότητες φαίνεται ότι έπαιξαν σημαντικό ρόλο για την επιλογή της από τους συμμετέχοντες.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΑΣ ΤΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ

Ένας από τους κύριους στόχους της έρευνας ήταν να αποτυπωθεί η εμπειρία των οικογενειών τόσο ως προς τα πρακτικά ζητήματα (άνεση φυσική και οικονομική) όσο και ως προς την αξιολόγηση των επιμέρους δραστηριοτήτων του Teddy's Night. Το κόστος συμμετοχής στη δράση φάνηκε να ικανοποιεί τους συμμετέχοντες, καθώς το 95% δήλωσε από πολύ έως απόλυτα ικανοποιημένο. Η πλειονότητα του δείγματος (72%) δήλωσε απόλυτα ικανοποιημένη από τον χώρο στον οποίο πραγματοποιήθηκαν οι δραστηριότητες και το 28% δήλωσε πολύ ικανοποιημένο. Ωστόσο, τα αποτελέσματα της παρατήρησης εντόπισαν ορισμένα πρακτικά προβλήματα, που αφορούσαν κυρίως ζητήματα φυσικής άνεσης. Συγκεκριμένα παρατηρήθηκε ότι ο χώρος δεν επαρκούσε για την άνετη συνύπαρξη 86 ατόμων, ενώ κατά τις υλικοτεχνικές δραστηριότητες δεν υπήρχαν αρκετά καθίσματα για τις οικογένειες. Επιπλέον, η έλλειψη γκαρνταρόμπας είχε ως αποτέλεσμα πολλά πανωφόρια να βρίσκονται στο πάτωμα και να δυσχεραίνουν την κίνηση παιδιών και ενηλίκων. Αυτό κατά τη διάρκεια των επιμέρους δραστηριοτήτων εμπόδισε την απρόσκοπτη αλληλεπίδραση μεταξύ συνοδών και παιδιών ή ακόμα μουσειοπαιδαγωγών και παιδιών.

Ως πιο δημοφιλής από τις προσφερόμενες δραστηριότητες κατά τη διάρκεια του Teddy's Night επιλέχθηκε η κατασκευή κρεβατιού για το teddy μας (63,2%) και ακο-

λούθησε η δράση *ανακαλύπτουμε με φακούς το εργοστάσιο φωταερίου και τα παράξενα μηχανήματά του* (36,8%). Αξίζει να επισημανθεί ότι κανείς από τους συμμετέχοντες δεν επέλεξε ως αγαπημένη δραστηριότητα τη *γνωριμία με την οικοδέσποινα του μουσείου*. Αυτό οφείλεται, ενδεχομένως, στο ότι η εν λόγω δραστηριότητα δεν ήταν σαφώς διαχωρισμένη και δεν διακρίθηκε ως ξεχωριστή. Μπορεί, επίσης, να αποδοθεί και στο γεγονός ότι η υλικοτεχνική δραστηριότητα της *κατασκευής του κρεβατιού*, αλλά και η *εξερεύνηση του εργοστασίου με τους φακούς* αποτέλεσαν δύο δράσεις που ευνοούσαν περισσότερο τη διάδραση μεταξύ των μελών της οικογένειας, κάτι το οποίο επισημάνθηκε και από τα αποτελέσματα της παρατήρησης.

Σε αυτό το σημείο βέβαια είναι σημαντικό να τονιστεί ότι στο ερωτηματολόγιο απάντησαν οι συνοδοί των παιδιών· ενδεχομένως τα αποτελέσματα να διαφοροποιούνταν εάν επέλεγαν τα ίδια τα παιδιά την αγαπημένη τους δραστηριότητα, καθώς η παρατήρηση κατέδειξε ότι τα παιδιά την ημέρα που παραλάμβαναν τα κουκλάκια αναζητούσαν την οικοδέσποινα του μουσείου. Επιπλέον, όπως προέκυψε από την παρατήρηση, οι φωτογραφίες που δόθηκαν στους συμμετέχοντες, καθώς και το βίντεο που προβλήθηκε τη δεύτερη ημέρα της δράσης με τα κουκλάκια σε περιπέτειες στον χώρο του Β.Μ.Φ., δημιούργησαν ένα κλίμα ενθουσιασμού τόσο στους ενήλικες, όσο και στα παιδιά. Η θετικά αξιολογημένη μουσειακή εμπειρία των συμμετεχόντων επιβεβαιώθηκε από την ερώτηση στις οικογένειες εάν προτίθενται να συμμετάσχουν ξανά στη δράση *Teddy's Night*, καθώς το σύνολο του δείγματος αποκρίθηκε θετικά.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μια πρώτη αποτίμηση της δράσης *Teddy's Night* φανερώνει ότι προσέλκυσε ένα νέο οικογενειακό κοινό, που δεν είχε επισκεφθεί πριν το Β.Μ.Φ. Το κοινό αυτό, ωστόσο, φαίνεται να είναι εν γένει εξοικειωμένο με τον χώρο των μουσείων και διαθέτει τα τυπικά δημογραφικά χαρακτηριστικά των μουσειακών επισκεπτών, δηλαδή υψηλό μορφωτικό επίπεδο και ηλικία 35-46 ετών (Δοξανάκη, 2013: 63-64), ενώ διαπιστώθηκε ότι γυναίκες είναι αυτές που κατά κύριο λόγο συνοδεύουν τα παιδιά στη μουσειακή δράση. Η ιδιαίτερη φύση και τα χαρακτηριστικά της δράσης έπαιξαν σημαντικό ρόλο τόσο στην απόφαση συμμετοχής των οικογενειών, όσο και στην εμπειρία που αυτές αποκόμισαν. Ο θετικός αντίκτυπος της δράσης έχει την προοπτική δημιουργίας ενός πιο σταθερού δεσμού με τις οικογένειες που με αφορμή το *Teddy's Night* επισκέφθηκαν πρώτη φορά το Β.Μ.Φ. Ωστόσο, το αποτέλεσμα αυτό χρειάζεται περαιτέρω διερεύνηση.

Μέσα από την έρευνα αναδείχθηκαν, επίσης, σημεία που θα μπορούσαν να ληφθούν υπόψη στον σχεδιασμό μελλοντικών αντίστοιχων δράσεων από το Β.Μ.Φ. Θα ήταν ωφέλιμο σε κάποια ανάλογη δράση, οι υλικοτεχνικές κατασκευές να είναι πιο εστιασμένες στο μουσειακό αντικείμενο, ώστε να αντιληφθούν εξαρχής τα παιδιά την αρχική λειτουργία αλλά και τη σημασία του χώρου στον οποίο βρίσκονται, όπως και στην κατανόηση της ιδιαίτερης σημασίας του Β.Μ.Φ. Σημαντικό ζήτημα επίσης,

όπως έχει τονιστεί και από τη σχετική βιβλιογραφία, είναι η ικανοποίηση των πρακτικών αναγκών της μουσειακής επίσκεψης, ειδικότερα όταν σχεδιάζονται δράσεις για οικογένειες με παιδιά προσχολικής ηλικίας, καθώς και η σημασία διαμόρφωσης του χώρου (Borun, 2008; Borun & Dritsas, 1997). Έτσι, ο χώρος στον οποίο πραγματοποιούνται οι μουσειακές δράσεις χρειάζεται να είναι μεγαλύτερος ή οι συμμετέχοντες λιγότεροι σε αριθμό, ώστε να ευνοείται η αποτελεσματικότερη αλληλεπίδραση μεταξύ των μελών της οικογένειας. Χρήσιμο, επίσης, θα ήταν να υπάρξει μέριμνα για τη δημιουργία ενός ειδικά διαμορφωμένου χώρου γκαρνταρόμπας.

Παρόλο που τα παιδιά προσχολικής ηλικίας αποτελούν ικανό αριθμό επισκεπτών των μουσείων ως μέρος της οικογενειακής επίσκεψης, οι έρευνες για τον τρόπο με τον οποίο αυτά προσλαμβάνουν τη μουσειακή εμπειρία είναι περιορισμένες (Munley, 2012; Piscitelli, 2001; Piscitelli & Anderson, 2000). Ακόμα πιο περιορισμένος είναι και ο αριθμός των ερευνών που μελετούν τις νυχτερινές δράσεις στα μουσεία και ειδικότερα αυτές που απευθύνονται σε παιδιά κάτω των 6 ετών. Η παρούσα έρευνα προσφέρει κάποιες ενδείξεις που θα μπορούσαν να επιβεβαιωθούν ως ασφαλέστερα συμπεράσματα με τη μελέτη και την αξιολόγηση μεγαλύτερου αριθμού αντίστοιχων δράσεων. Μια μελλοντική έρευνα θα μπορούσε να εστιάσει στην ίδια την εμπειρία που είχαν τα παιδιά από τη συμμετοχή τους στο *Teddy's Night*, τα οφέλη που αποκόμισαν και εάν η εν λόγω «νυχτερινή» δράση θα συντελέσει σε μια θετική μελλοντική προσέγγιση και αντίληψη του μουσειακού χώρου. Ως εκ τούτου, η παρούσα έρευνα, αν και μικρή σε κλίμακα, θα μπορούσε να θεωρηθεί ουσιαστική προσθήκη στον περιορισμένο αριθμό ερευνών για τις νυχτερινές δράσεις των μουσείων, αλλά και στα ανύπαρκτα σχεδόν ερευνητικά δεδομένα για τη δράση *Teddy's Night*, αναγνωρίζοντας ότι υπάρχουν κενά στη γνώση, που θα μπορούσαν, εάν συμπληρωθούν, να συμβάλουν σημαντικά στην ανάπτυξη παρεμφερών καινοτόμων δράσεων από την πλευρά των μουσείων.

➤ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

*Ευχαριστίες οφείλουμε στο Βιομηχανικό Μουσείο Φωταερίου για την ευκαιρία να διεξάγουμε την έρευνα στη δράση *Teddy's Night*, και ιδιαίτερα στην κ. Μαρία Φλώρου, διευθύντρια του Μουσείου και στην κ. Αργυρώ Μπατσά, μουσειοπαιδαγωγό, που μας παραχώρησαν συνέντευξη σχετικά με τη δράση και που ήταν πρόθυμες να βοηθήσουν όπου χρειαζόταν.*

Βιβλιογραφία

- Anderson, D., Piscitelli, B., Weier, K., Everett, M., & Tayler, C. (2002). Children's Museum Experiences: Identifying Powerful Mediators of Learning. *Curator: The Museum Journal*, 45(3), 213-231.
- Andrews, K., & Asia, C. (2010). Teenagers' Attitudes about Art Museums. *Curator: The Museum Journal*, 22(3), 224-232.
- Arnold, R. (2002). Coming Together for Children: A Guide to Early Childhood Programming. *Journal of Youth Services in Libraries*, 15, 24-30.
- Arnold, R. (2003). Public libraries and early literacy: raising a reader. *American Libraries*, 34(8), 48-51.
- Axelsen, M. (2006). Using special events to motivate visitors to attend art galleries. *Museum Management and Curatorship*, 21(3), 205-221.
- Barron, P., & Leask, A. (2017). Visitor engagement at museums: Generation Y and 'Lates' events at the National Museum of Scotland. *Museum Management and Curatorship*, 32(5), 473-490.
- Borun, M. (2008). Why family learning in museums? *Exhibitionist*, 1, 6-9.
- Borun, M., & Dritsas, J. (1997). Developing Family-Friendly Exhibits. *Curator: The Museum Journal*, 40(3), 178-196.
- Bruce, F. (2016). Night in the Museums. *The Antioch Review*, 74(2), 287-308.
- Culture24. (2018). *A culture of Lates*.
- Dedova, M. (2013). Development of Public Cultural Services Management: Study of the Night of Museums. *Proceedings of the 17th International Conference Current Trends in Public Sector Research*, January 2013, 21-28.
- DiLalla, L. F., & Watson, M.W. (1988). Differentiation of Fantasy and Reality: Preschoolers' Reactions to Interruptions in Their Play. *Developmental Psychology*, 24(2), 286-291.
- Doxanaki, A., Dermizaki, K., Tzortzi, K., Andriopoulou, D., & Florou, M. (2020). Experiencing a Museum After Dark: The Practice of 'Lates' in the Industrial Gas Museum of Athens. In A. Kavoura, E. Keffalonitis, & T. Prokopios (Eds.), *Strategic Innovative Marketing and Tourism* (pp. 745-754). Springer Nature Switzerland AG.
- East, K., & Stricevic, I. (2007). *Guidelines for Library Services to Babies and Toddlers*. 26. Ανακτήθηκε από <https://www.ifla.org/publications/ifla-professional-reports-100>
- Falk, H. J., & Dierking, L. D. (2000). *Learning from Museums: Visitor Experiences and the Making of Meaning*. US: American Association for State and Local History.
- Falk, H. J., Moussouri, T., & Coulson, D. (1998). The Effect of Visitor's Agendas on Museum Learning. *Curator*, 41(2), 107-120.
- Gjersoe, N. L., Hall, E. L., & Hood, B. (2015). Children attribute mental lives to toys when they are emotionally attached to them. *Cognitive Development*, 34, 28-38.
- Goswami, U., & Bryant, P. (2007). Children's Cognitive Development and Learning. In *Research Survey 2 / 1a*. Review Literature and Arts of the Americas.
- Gyimóthy, S. (2009). Casual observers, connoisseurs and experimentalists: A conceptual exploration of niche festival visitors. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 9(2-3), 177-205.
- Hedemark, A., & Lindberg, J. (2018). Babies, bodies, and books-Librarians' work for early literacy. *Library Trends*, 66(4), 422-441.
- Hooper-Greenhill, E. (1996). *Museum and their Visitors*. London: Routledge.
- Kindler, M. A., & Darras, B. (1997). Young children and museums: The role of cultural context in early development of attitudes, beliefs, and behaviors. *Visual Arts Research*,

- 23(45), 125-141.
- Litt, C. J. (1986). Theories of Transitional Object Attachment: An Overview. *International Journal of Behavioral Development*, 9(3), 383-399.
- Martarelli, C. S., Mast, F. W., Läge, D., & Roebbers, C. M. (2015). The distinction between real and fictional worlds: Investigating individual differences in fantasy understanding. *Cognitive Development*, 36, 111-126.
- Munley, M. E. (2012). Early Learning in Museums Prepared by Early Learning in Museums. *In Smithsonian Institution's Early Learning Collaborative Network and Smithsonian Early Enrichment Center (SEEC)*. Ανακτήθηκε από http://www.si.edu/Content/SEEC/docs/mem_literature_review_early_learning_in_museums_final_4_12_2012.pdf
- Okazaki, Y. S., Asakawa, A., Ishii, K., & Yamada, Y. (2017). The stuffed animal sleepover: enhancement of reading and the duration of the effect. *Heliyon*, 3(2).
- Passman, R. H. (1987). Attachments to Inanimate Objects: Are Children Who Have Security Blankets Insecure? *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 55(6), 825-830.
- Piscitelli, B. (2001). Young children's perspectives of museum settings and experiences. *Museum Management and Curatorship*, 19(3), 269-282.
- Piscitelli, B., & Anderson, D. (2000). Young children's learning in a museum settings. *Visitor Studies Today*, 3(3).
- Skolnick, D., & Bloom, P. (2006). What does Batman think about SpongeBob? Children's understanding of the fantasy/fantasy distinction. *Cognition*, 101(1), 9-18.
- Stockman, N. (2018). *An International Culture of Lates: The impact and role of international Museum Lates in the context of the night-time economy*.
- Studart, D. C. (2000). *The perceptions and behaviour of children and their families in child-orientated museum exhibitions* (Unpublished doctoral dissertation). UK: University College London.
- Vangrin, B. (2010). *Teddy Bear Sleepover Storytime Program Proposal Programming*.
- Babbie, E. (2011). *Εισαγωγή στην Κοινωνική Έρευνα*. Αθήνα: Κριτική.
- Γιόφτσαλη, Κ. (2007). Η σχέση των ελληνικών μουσείων με τις οικογένειες: Ουτοπία ή πραγματικότητα; *Το Μουσείο*, 5, 10-13.
- Δοξανάκη, Α. (2013). Τα αρχαιολογικά μουσεία και η επικοινωνία τους με το κοινό: Ανασταλτικοί παράγοντες επιρροής στο μοτίβο της επισκεψιμότητας των αρχαιολογικών μουσείων της Αθήνας. *Το Μουσείο*, 8-9, 60-71.
- Κουβέλη, Α. (2000). *Η Σχέση Των Μαθητών Με Το Μουσείο - Θεωρητική προσέγγιση, έρευνα στην Αθήνα και στην Ικαρία: Εκπαιδευτικά προγράμματα*. Αθήνα: ΕΚΚΕ.
- Μανωλίτσης, Γ. (2016). Ο αναδυόμενος γραμματισμός στην προσχολική εκπαίδευση: Νέα ζητήματα και εκπαιδευτικές προτάσεις. *Προσχολική Και Σχολική Εκπαίδευση*, 4(1), 3-34.
- Μπούνια, Α. (2015). Έρευνα επισκεπτών και αξιολόγηση: Η «φωνή» του κοινού. Στο Ν. Νικονάνου, Α. Μπούνια, Α. Φιλιππουπολίτη, Α. Χουρμουζιάδη, & Ν. Γιαννούτσου (Επιμ.), *Μουσειακή μάθηση και εμπειρία στον 21ο αιώνα*, σσ. 149-169). Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.
- Στογιαννίδης, Γ., & Χατζηγώγας, Σ. (2013). *Βιομηχανικό Μουσείο Φωταερίου: Το εργοστάσιο φωταερίου της Αθήνας* (ΒΜΦ/Τεχνόπολη).
- Φιλιππουπολίτη, Α. (2015). Προγράμματα ελεύθερου χρόνου: Οικογένειες, παιδιά, ενήλικες. Στο Ν. Νικονάνου, Α. Μπούνια, Α. Φιλιππουπολίτη, Α. Χουρμουζιάδη, & Ν. Γιαννούτσου (Επιμ.), *Μουσειακή μάθηση και εμπειρία στον 21ο αιώνα*, σσ. 111-125. Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Ανακτήθηκε από <http://hdl.handle.net/11419/712>